

## KRONIKA NAUKOWA

### Pierwszy odnowiony doktorat

---

27 marca 2000 r. Senat Uniwersytetu Łódzkiego ustanowił zwyczaj uroczystego odnawiania doktoratu osobom szczególnie zasłużonym dla polskiej nauki lub kultury, które uzyskały doktorat w Uniwersytecie Łódzkim przed 50 laty.

Rada Wydziału Filozoficzno-Historycznego UŁ już 23 marca 2000 r. uchwaliła swój pierwszy wstępny wniosek w sprawie wystąpienia o odnowienie doktoratu prof. dr Heleny Brodowskiej-Kubicz. Obowiązki promotora powierzyła wówczas prof. dr. hab. Wiesławowi Pusiowi. Na posiedzeniu w dniu 27 kwietnia 2000 r. wysłuchała jego opinii i podjęła uchwałę w sprawie odnowienia doktoratu.

Senat UŁ pozytywnie zaopiniował pięć wniosków o odnowienie doktoratu, w tym i ten przedstawiony przez Radę Wydziału Filozoficzno-Historycznego.

Pierwsza w historii UŁ ceremonia odnowienia doktoratów odbyła się 22 maja 2000 r. podczas uroczystego posiedzenia Senatu w dniu Święta UŁ – w 55. rocznicę powstania Uczelni. W auli Wydziału Prawa i Administracji zebrali się wówczas liczni pracownicy i studenci UŁ oraz rektorzy (lub prorektorzy) wszystkich uniwersytetów polskich. Podczas aktu odnowienia doktoratu prof. H. Brodowskiej-Kubicz laudację wygłosił promotor – prof. dr hab. W. Puś, zaś Rektor UŁ i Dziekan Wydziału Filozoficzno-Historycznego UŁ wręczyli Jej dyplom, stwierdzający dotrzymanie przez nią przysięgi promocyjnej.

H. Brodowska urodziła się 15 marca 1914 r. w Ostrówku w pow. chełmskim w wielodzietnej niezamożnej rodzinie chłopskiej. Ukończyła czteroklasową szkołę w Garbatówce, a następnie piątą i szóstą klasę w Cycowie. W czerwcu 1928 r. zdała egzamin i podjęła naukę w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Żeńskim w Chełmie. Została przyjęta na kurs wstępny (zerowy) dla osób z ukończoną klasą szóstą. Po sześciu latach nauki, w październiku 1934 r., rozpoczęła pierwszą pracę w szkole rolniczej dla dziewcząt – rocznej

Szkole Przynależności Gospodyń Wiejskich w Krasieninie k. Lublina w pow. lubartowskim. W październiku 1937 r. podjęła studia pod kierunkiem prof. Heleny Radlińskiej w Studium Pracy Społeczno-Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, równocześnie dorabiając pracą w świetlicy. Uczestniczyła w działalności Akademickiego Koła Młodzieży Wiejskiej „Wici”.

Wybuch II wojny światowej zmusił Ją do przerwania studiów. Włączyła się do pracy konspiracyjnej. Nawiązała kontakt z tajną organizacją o charakterze wojskowym w Warszawie. Zaprzysiężona trafiła do podziemnej Chłopskiej Organizacji Wolności „Raclawice”. Z polecenia jej kierownictwa wyjechała do Lublina, by wesprzeć działalność kół ZMW „Siew”. Tam zasłużyła się m. in. w dziele integracji ruchu młodzieży wiejskiej, w tworzeniu sieci konspiracyjnej organizacji, w kolportażu „bibuły” i ratowaniu książek polskich przed spalaniem przez hitlerowców. Utrzymywała łączność z kierownictwem ruchu ludowego „Roch”. Aktywnie uczestniczyła w działalności oświatowej i samokształceniowej na Lubelszczyźnie. Była członkiem Zarządu Wojewódzkiego „Rocha”. Zdekonspirowana – musiała uciekać z Lublina przed gestapo. Wróciła do Warszawy w końcu października 1941 r.

Na przełomie lat 1941/1942 organizowała tajne komplety Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie – z myślą o wznowieniu przerwanych swoich studiów i umożliwieniu ich innym. Ratowała Żydów, pomagając im w zdobyciu legalnych dokumentów i bezpiecznego schronienia. W 1991 r. została wyróżniona za to Medalem Instytutu Yad Vashem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”.

Z polecenia Komendanta Głównego BCh, Franciszka Kamińskiego, kierowała zespołem łączności i kolportażu. Po wybuchu Powstania Warszawskiego przeprawiła się przez Wisłę i po rozmaitych kłopotach dotarła 17 września 1944 r. do Lublina, a następnie do rodziny w Ostrówku.

Przerwane studia ukończyła już po wojnie – w nowo utworzonym Uniwersytecie Łódzkim, uzyskując w lipcu 1946 r. stopień magistra pedagogiki społecznej na Wydziale Humanistycznym. Tutaj podjęła pracę naukową pod kierunkiem prof. Heleny Radlińskiej w Katedrze Pedagogiki Społecznej. Wkrótce zaangażowano Ją także w organizowanej właśnie Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi (w latach 1950–1954 pełniła w niej funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego) oraz w Wyższej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi. Rozprawę doktorską na temat *Rolnicze Towarzystwo Hrubieszowskie, jego dzieje, działalność w XIX wieku* obroniła w czerwcu 1949 r. Następnie wyjechała na aspiranturę do Leningradu. Wróciła

po roku. Od 1954 r. pracowała w Instytucie Historii UŁ. Przeredagowana wersja Jej doktoratu ukazała się drukiem w postaci książki w 1956 r. W tymże roku H. Brodowska została docentem. W 1968 r. otrzymała nominację na profesora nadzwyczajnego, zaś w 1979 – na profesora zwyczajnego. Kierowała Zakładem Najnowszej Historii Polski (1958–1962), pierwszym w Polsce Zakładem Historii Wsi i Ruchu Ludowego (1962–1972) oraz Interdyscyplinarnym Zespołem Naukowo-Badawczym Struktur i Przemian Społecznych Wsi Polskiej XIX–XX w. (1974–1992). Od 1984 r. przebywa na emeryturze.

Brała udział w wielu krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. Aktywnie uczestniczyła w działalności m. in. Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, Polskiego Towarzystwa Historycznego, Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Łodzi, Towarzystwa Wolnej Wszechnicy Polskiej. Za osiągnięcia naukowe, dydaktyczne oraz za działalność organizacyjną uhonorowana wieloma orderami, odznakami i medalami. Wypromowała ponad 150 magistrów i trzech doktorów. Pozostawiła oryginalny dorobek badawczy, na który składa się ponad 130 publikacji, w tym cztery monografie oraz pierwszy polski podręcznik historii Polski II połowy XIX w. dla studentów (dwa wydania). Jest uznanym autorytetem w badaniach dziejów chłopów i wsi polskiej XIX–XX w., pionierem systemu badań nad gminami podmiejskimi, inspiratorem studiów interdyscyplinarnych nad świadomością społeczną i narodową chłopów polskich. Posiada ogromne zasługi dla ruchu ludowego.

ALBIN GŁOWACKI  
Uniwersytet Łódzki

## **Sprawozdanie z VI Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Europa w XX wieku. Główne kierunki rozwoju [ekologia, gospodarka, kultura, polityka]*, Łódź, październik 2000 r.**

---

W dniach 10–11 października 2000 r. w salach Centrum Szkoleniowo-Konferencyjnego Uniwersytetu Łódzkiego odbyła się VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa pod hasłem *Europa w XX wieku. Główne kierunki rozwoju [ekologia, gospodarka, kultura, polityka]*.